

60 התורה

פטירתו של אהרן הכהן // רה"י הרב אהרן פרידמן שליט"א

בפרשת המסעות, בסיכומי של המסע הארוך ממצרים אל שעריה של ארץ ישראל, מוזכרת גם פטירתו של אהרן הכהן. אהרן שהיה שותפו של משה בהנהגתו של העם בדרך הארוכה והקשה (במדבר לג, לז-מא):

וַיִּסְעוּ מִקֶּדֶשׁ וַיִּחַנוּ בְּהַר הַהָרָה בְּקֶצֶה אֶרֶץ אֲדוֹם: וַיַּעַל אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֶל הַר הַהָרָה עַל פִּי יְקִיָּוָה וַיָּמָת שָׁם בְּשָׁנַת הָאָרְבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ: וְאֶהֱרֹן בֶּן שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים וּמֵאָת שָׁנָה בְּמָתוֹ: בְּהַר הַהָרָה: וַיִּשְׁמַע הַכֹּהֵן מִלֶּקֶד עֶרְדָּה וְהוּא יָשָׁב בְּנֶגֶב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: בְּבֹא בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּסְעוּ מֵהַר הַהָרָה וַיִּחַנוּ בְּצִלְמֹנָה:

התוצאה של פטירת אהרן היתה המלחמה עם הכנעני מלך ערד כפי שמסופר גם בפרשת חוקת (במדבר כ, כט - כא, א):

וַיֵּרָאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גִעַת אֶהֱרֹן וַיִּכְפּוּ אֶת אֶהֱרֹן לְשֵׁלִים יוֹם כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל: וַיִּשְׁמַע הַכֹּהֵן מִלֶּקֶד עֶרְדָּה וְהוּא יָשָׁב בְּנֶגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שָׁבִי:

אלא, שבפרשתנו נראה שהכנעני שמע על פטירת אהרן, ואילו בפרשת חוקת נראה, שהשמועה ששמע הכנעני היא שעם ישראל בא 'דרך האתרים'. מעבר לכך, בפרשתנו לא מתוארת המלחמה עם הכנעני, והצורך בהזכרתו קשור ככל הנראה להסתלקותו של אהרן. חכמים במדרש, קשרו בין מיתת אהרן לפרשת 'ישמע הכנעני' (תנחומא חוקת, יח):

מה כתיב אחריו וישמע הכנעני מלך ערד, את מוצא שכיון שמת אהרן נסתלקו ענני כבוד ונראו כאשה פרועה. ומי היה מלך ערד, זה עמלק, שנאמר (במדבר יג, כט) עמלק יושב בארץ הנגב. והיה יושב על הפרצה, כיון ששמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד מיד נתגרה בהם.

על פי דרך זו דרשו רבותינו גם את הביטוי 'דרך האתרים' (שם):

דרך האתרים, התייר הגדול שתר להם את הדרך, שנאמר (במדבר יג, לג) וארון ברית ה' נוסע לפניכם דרך שלשת ימים לתור.

אלא, שהקשר בין הסתלקותם של ענני הכבוד לארון שנוסע לפניהם אינו ברור. כך גם לא ברור מה ראו הכנענים בארון הברית שגרם להם לרצות ולהלחם בישראל.

אפשר, שהדברים יובנו לכשנעיין מחדש בסדרי נסיעת המחנה המופיעים בפרשת בהעלותך (במדבר יג, לו-לז):

וַיִּסְעוּ מֵהַר ה' דֶּרֶךְ שְׁלֹשָׁת יָמִים וַאֲרוֹן בְּרִית ה' נָסַע לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשָׁת יָמִים לְתוֹר לְהֵם מִנְּחֻמָּה: וַיַּעֲנֵה ה' עֲלֵיהֶם יוֹמָם בְּנִסְעֵם מִן הַמִּחֲנֶה: וַיְהִי בְּנִסְעֵ אֶהֱרֹן וַיֵּאמֶר מִלְּשֵׁה קוֹמָה ה' וַיִּפְצֵ אִיבִיָּה וַיִּנְסֹ מִשְׁנֵי אֶרֶץ מִצְרָיִם: וַיִּבְחָחָה יֵאמֶר לְשׁוֹנָה ה' רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל:

הפסוק: 'וענני ה' עליהם יומם בנסעם מן המחנה', יכול להתפרש כמוסב על בני ישראל, לחילופין אותו הפסוק יכול להיות מוסב על הארון ונושאו. מדברי המדרש נראה כי שני הפירושים נכונים, שהרי המדרש טוען, כי שבעה עננים ליוו את עם ישראל: ששה הקיפו אותם מכל צידיהם, ואחד שהיה הולך לפניהם. מסתבר שאותו ענן שהלך לפניהם היה מצל על הארון ונושאו.

פטירת אהרן גרמה להסתלקותם של ענני הכבוד, גם אלו שהגנו על מחנה ישראל וגם זה שהיה הולך לפניהם מעל ארון הברית. מעתה עלינו לבאר מהו הקשר בין מיתת אהרן לבין הסתלקותם של העננים, ומהי דרך התיקון.

ענן בכל מקום מבטא השראת שכינה. בזכותו של אהרן שרתה שכינה על מחנה ישראל ובזכותו של אהרן שרתה שכינה גם על ארון הברית.

נדמה, כי השראת השכינה במחנה ישראל קשורה לשלום הפנימי השורר ביניהם. כך בכל משפחה בישראל למדנו כי 'איש ואשה שזכו שכינה ביניהם' וכך גם בעם ישראל וכך למדנו במדרש תנחומא (בהעלותך, יא):

ז"ש"ה הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה (עמוס ט, ו), למה הדבר דומה לפלטין שהייתה בנויה על גבי הספינות, כל זמן שהספינות מחוברות, הפלטין שעל גביהן עומדות, כך הבונה בשמים מעלותיו וגו'. כביכול אימתי כסאו מבוסס למעלה, בזמן שישראל עשויין אגודה אחת, לכך נאמר הבונה בשמים מעלותיו, אימתי בזמן שאגודתו על ארץ יסדה, וכן הוא אומר ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל.

השלום הפנימי בעם ישראל, היה תלוי באהרן הכהן שאהב את השלום ורדף אותו. משום כך ענני הכבוד ששמרו על עם ישראל היו תלויים באותו שלום שאהרן נשא אותו על כתפיו ולבו.

השראת שכינה על הארון ונושאו, מלמדת, ככל הנראה, על האחריות להרבצת התורה בישראל, עליה מופקדים נושאי הארון. בראש מלמדי התורה בעם ישראל ניצב אהרן הכהן עליו נאמר: 'כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו'. וגם כאן סילוקו של אהרן גרם להיעלמותו של הענן המגן על הארון ונושאו.

הכנעני יושב ערד שם לב לשתי חולשות אלו, וניסה לנצל אותן כדי להילחם בישראל. התיקון הגדול הנדרש הוא ההתמסרות ללימוד תורת ה' מחד ודאגה לשלום הפנימי בין שבטי ישראל מאידך. ובאמת, ששני הדברים הללו קשורים זה בזה שהרי 'תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם'.

מזל טוב //

לר' אבישי אסולין
לרגל הולדת הבת

*השנה תשעה באב יחול בשבת, ויש לדון מהו גדרו של היום, והאם כל תוקף האבלות חלה בו. ומי יתן וקריאת זה המאמר תהיה בבחינת דרוש וקבל שחר, וייהפכו הימים הללו לששון ולשמחה.

א. בעשירי נשרף רובו של היכל

בגמרא (תענית כט ע"א) מובא סדר ימי החורבן בחודש אב בכניסת הנכרים להיכל ה' (וכיו"ב בירושלמי מגילה פ"א ה"ד. ע"ש):

בשבעה נכנסו נכרים להיכל, ואכלו וקלקלו בו שביעי שמיני, ותשיעי סמוך לחשיכה הציתו בו את האור, והיה דולק והולך כל היום כולו, שנאמר אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. והיינו דאמר רבי יוחנן: אלמלי הייתי באותו הדור - לא קבעתיו אלא בעשירי, מפני שרובו של היכל בו נשרף. ורבנן: אתחלתא דפורענותא עדיפא.

נחלקו אמוראים (ב"ק כב ע"א) בחיוב נזק אש, האם הוא ממונו שהזיק, או שחיובו משום חיצו - שחייב הכתוב את האדם דהוי כזורק חץ. יש שאלה מפורסמת בנמוק"י (ב"ק י ע"א מדפי הרי"ף), כיצד מותר להדליק נר בערב שבת, למ"ד איש משום חיצו. הרי על אף היותו מדליק את האור מבועו", הרי שבכל שעה ושעה שהנר דולק חשיב כאילו הוא מצית את האור בכל רגע ורגע, והרי הוא עובר בלאו דמבעיר. ותירץ, שאין כוונת הדברים שמתחייב בכל רגע ורגע, אלא שכל חומרת מעשה ההיזק מגולמת כבר בשעת ההצתה. על פי דברי הנימוק"י הנ"ל רגילים להסביר את שיטת חכמים דאתחלתא דפורענותא עדיפא. שכל חומרת חורבן המקדש נעשתה בשעת ההצתה, ולכן קבעו את יום הצום בט' באב.

הגמרא (מגילה ה"א) מספרת שרבי ביקש לעקור את ט' באב שנפל בשבת:

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: רבי נטע נטיעה בפורים ורחץ בקרונה של צפורי בשבעה עשר בתמוז, ובקש לעקור תשעה באב, ולא הוודו לו. אמר לפניו רבי אבא בר זבדא: רבי, לא כך היה מעשה. אלא: תשעה באב שחל להיות בשבת הוה, ודחינוהו לאחר השבת, ואמר רבי: הואיל ונדחה - ידחה, ולא הוודו חכמים. קרי עליה טובים השנים מן האחד.

מוכרחים לומר, שרבי סבר שאתחלתא דפורענותא עדיפא, ולכן הואיל ואידחי אידחי. שאילו היה סבור כרבי יוחנן, מדוע יש לדחות את יום העשירי שהוא יום האבל העיקרי?! ואין לתלות בזה את מחלוקת רבי וחכמים, כיון שמסתבר שגם חכמים סוברים שאתחלתא דפורענותא עדיפא, וכל מה שלא הוודו לו הוא שלא יתכן שתהיה שנה שבה לא יהיה אבל ובכי על חורבן המקדש.

ב. הותרה או דחיה

על מנת להבין את המחלוקת, נראה להקדים: כלל נקוט בידינו שפיקוח נפש דוחה שבת, ונלמד בין היתר מהפס' וחי בהם ולא שימות בהם (יומא פה ע"א). ונחלקו הראשונים האם שבת הותרה או דחיה אצל פקוח נפש. ה**רא"ש** (יומא פ"ח ס"ד) דן בחולה שיש בו סכנה אם לא יאכל בשר, ויש לפניו בשר נבילה וכן בהמה חיה שאפשר לשוחטה בכשרות. האם מוטב להאכילו בשר נבילה שהוא איסור לאו, או שנשחוט לו בהמה בשבת ויהיה הבשר כשר בין שיניו אלא שהוא איסור סקילה?

והביא ה**רא"ש** דברי **מהר"ם מרוטנבורג** שדימה לכך דין אוכל נפש, שמוותר לשחוט ביום טוב לצורך אכילה אע"פ שיש עשה ולא תעשה באיסור מלאכה. שכיון שהתורה התירה לנו אוכל נפש ביום טוב, הוה לדידן כל אוכל נפש ביום טוב כמו בחול. וה"נ כיון שהתירה תורה פיקוח נפש, הוי כל מלאכה שעושה בשבת בשביל חולה שיש בו סכנה כאילו עשה בחול. ונראה שלדעתו שבת ה**ותרה** אצל פקו"ל. אך ה**רשב"א** (ח"א תרפ"ט) ו**הר"ן** (ביצה ז) חלקו על דבריו, וכתבו שאין לעבור על איסור חמור דשחיטה משום איסור קל דנבילה. ונראה שסוברים ששבת **דחיה** היא

אצל פקו"ל. ה**באור הלכה** (שכח, סק"ד) כתב, שנפק"מ בשאלה זו היא האם ניתן לעשות לחולה מסוכן מלאכות שרגיל לעשותם ביום חול כדי לישב את דעתו, אע"פ שאין בהם משום פקו"ל. דלמ"ד הותרה היא מותר, ולמ"ד דחיה היא אסור.

ומעתה נשוב אל עיסוקנו. שהנה יש לחקור גם בעניין תשעה באב שחל ביום שבת, האם הוא גדר של הותרה או דחיה. ונבאר: ניתן להסתכל על גידון זה בשני פנים: א. כיוון שלא ניתן לעשות את תוקף האבלות בשבת אז ממילא יש תשלומין של אבלות ו**נדחה** הצום מיום השבת אל יום ראשון. ב. מעיקרא הצום כולו **נעקר** מיום שבת אל יום ראשון, ואין יום השבת שונה מיום ח' באב (ונביא לקמן כמה נפק"מ בחקירה זו).

ג. דחיית הצום

ה**כתב סופר** (או"ח סי' קא) שמע מאביו ה**חת"ס** קושיה על הגמ' במגילה שהובאה לעיל: מניין לרבי אבא בר זבדא לומר שלא כך היה המעשה, ולא ביקש רבי לעקור את תשעה באב לגמרי? הרי יתכן שהיו שני מעשים שונים, פעם אחת ביקש רבי לעקור תשעה באב סתם, ופעם אחרת ביקש לעקור תשעה באב שנדחה?

והנה, ה**תוס'** (ד"ה ובקש) הקשו, כיצד בכלל היתה הו"א שרבי ביקש לעקור את הצום? והרי אמרו (תענית ל ע"ב) שכל האוכל ושותה בתשעה באב אינו רואה בנחמה של ירושלים! ועוד, הרי אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו אא"כ גדול הימנו בחכמה ובמניין! ותרצו שני תירוצים לבאר מה היתה הו"א: א. לא שביקש לעקור את הצום, אלא את החומרות של צום זה על פני שאר הצומות. ב. רבי ביקש לעקור את הצום מתשיעי לעשירי, כדעת רבי יוחנן בגמ' בתענית.

על פי זה, תרץ ה**חת"ס** את קושייתו: לא יתכן לומר שרבי ביקש לעקור את תשעה באב לגמרי, כי א"כ, לפי התרוץ השני של ה**תוס'** יוצא שרבי סבור כשיטת ר"י שיש לצום בעשירי, וא"כ בתשעה באב שחל בשבת לא יתכן שהיה אומר "הואיל ונדחה ידחה", שהרי זה עיקר הזמן שבו היה צריך לצום! על כרחנו שרבי סובר כרבנן, שאתחלתא דפורענותא עדיפא, ולא עלה על דעתו מעולם להעביר את הצום מתשיעי לעשירי.

נקודה נוספת בעניין זה. שינינו במשנה (מגילה ה"א):

באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין. אבל זמן עצי כהנים, ותשעה באב, חגיגה, והקהל - מאחרין ולא מקדימין.

הטעם בזה שמאחרים את תשעה באב הוא משום שתמיד צריך ליחל לגאולה ושלא נצטרך לאבלות. הטורי אבן (שם) הקשה: מדוע היה צורך להאי טעמא שאקדומי פורענותא לא מקדמי, הרי טעמא אחרינא איכא בידן, משום שרובו של היכל נשרף בעשירי, ומן הראוי היה לאחר את התענית! ותרץ, שאלמלא האי טעמא שאין מקדימין את הפורענות, הו"א להקדים את התענית לז' או לח' באב, שזו הייתה התחלת הפורענות שנכנסו להיכל וקלקלו וכו' (מבואר בתענית שם).

ד. תשמיש המיטה

נפק"מ אחת בחקירה הנ"ל היא לעניין תשמיש המיטה. הלכה היא שאבלות נוהגת בשבת בדברים שבצנעא (מו"ק כד ע"א). ה**רשב"א** (ח"א תק"כ) נשאל מה הדין בתשמיש המיטה, כשחל ט' באב לחול בשבת. וכתב שהדבר מותר, עפ"י הגמ' (תענית כט ע"ב): "תשעה באב שחל להיות בשבת, וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת - אוכל ושותה כל צרכו, ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו". והביא שני הסברים: א. דאבלות ישנה שאני. ב. דמעיקרא היה ראוי לקובעו בעשירי כדברי רבי יוחנן. ומשמע מההסבר השני שגדר הותרה היא. ה**רא"ש** (פ"א סי' לב) הביא את לשון התוספתא שאינו מנמק מכלום, ודייק שמוותר בתשמיש. אך כתב ש**רבי יצחק מוינא** אסר, דהוי דברים שבצנעא. ונראה דס"ל שדחיה היא. אך גם למתירים ניתן לומר שדחיה היא, אלא דאבלות ישנה שאני, כביאורו הראשון של הרשב"א.

* השיעור נכתב ע"י אחד התלמידים ה"י, ע"פ הבנתו ובאחריותו.

הרמב"ם (פ"ה מתעניות ה"ב) כתב גבי תשעה באב שחל בשבת שאינו מחסר כלום, ומשמע מדבריו שאפילו תשמיש המיטה מותר. והשו"ע (או"ח תקנ"ד, יט) פסק כן בעקבותיו. אבל הרמ"א אסר:

אם חל תשעה באב בשבת, מותר בכולן אפילו בתשמיש המטה. הגה: ויש אוסרים תשמיש המטה, וכן נוהגין (טור בשם ר"י ואגור ומנהגים).

מהרש"ם (ח"ג, ס"ג) כתב להוכיח ששיטת השו"ע היא שט' באב שחל להיות בשבת דחוויה היא, וסיבת היתר תשמיש המיטה הוא רק משום אבילות ישנה. שכן בגמ' בערויבין (מא ע"א) מובא:

תניא, אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: אני הייתי מבני סנאב בן בנימין. פעם אחת חל תשעה באב להיות בשבת, ודחינוהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו, מפני שיום טוב שלנו היה.

ומהאי עובדא כתב **התשב"ץ** שעשה **רבנו יעקב** מעשה, כשחל יום מילת בנו ביום ראשון שהיה עשירי באב (באותה שנה חל תשעה באב בשבת), ולא השלים את תעניתו. **הבית יוסף** (או"ח תקנ"ט, ט) הביא את הדין להלכה, וכתב דהיתר זה דווקא כשהצום דחוי אבל כשאינו דחוי לא הותר. וכתב המהרש"ם ששמענו מכאן שהב"י סובר שהוא גדר תשלומין ודחוויה היא.

אך נראה שיש לדחות את דברי מהרש"ם. הרי השו"ע (תקנ"ד, ה) כתב גבי עוברות ומניקות שחייבות להתענות בתשעה באב כשחל בימות החול:

עוברות ומניקות מתענות בט' באב כדרך שמתענות ומשלימות ביום כפור; אבל בג' צומות אחרים פטורים מלהתענות, ואף על פי כן ראוי שלא תאכלנה להתענג במאכל ובמשתה, אלא כדי קיום הולד (ועיין לעיל סי' תקנ"ט סעיף א).

וכתב **הביה"ל בשם השבות יעקב** (ח"ג סימן לז), שבתשעה באב נדחה שנופל ביום ראשון פטורות מלהתענות. והלב תוהה להבין מהו פשר החילוק. בספר **מועדים וזמנים** (ח"ז רנד) כתב להסביר זאת עפ"י הגמרא בר"ה (יח ע"ב):

אמר רב חנא בר ביזנא אמר רב שמעון חסידא: מאי דכתיב כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה. וכו' בזמן שיש שלום - יהיו לששון ולשמחה, יש שמד - צום, אין שמד ואין שלום, רצו - מתענין, רצו - אין מתענין. **אי הכי, תשעה באב נמי!** - אמר רב פפאי: שאני תשעה באב, הואיל והוכפלו בו צרות.

וביאר **הט"ז** (תקנ"ד, ח) שלתשעה באב, בניגוד לשאר תעניות, יש גדר של חובה. ולפ"ז יש לדון מה הדין בט"ב נדחה. ולא מן הנמנע לומר, דכיון

שלא הוכפלו צרות בעשירי באב, ממילא יש לו גדר של שאר התעניות שאם רצו אין מתענים.

ועפ"י זה נוכל ליישב את דברי התוס' במגילה שהבאנו לעיל, שהקשו - כיצד היתה הו"א שרבי יכול לעקור את תשעה באב, הרי אין בי"ד מבטל בי"ד חברו וכו'. ולכאורה יש להקשות כן גם על מסקנת הגמ', שרבי רצה רק לעקור ט"ב נדחה, איך יש בידו רשות לעוקרו? אך הביאור בזה ע"פ הנ"ל, שכיון שט"ב נדחה תלוי ברצון הציבור, לכן הרשות בידם בכל דור ודור לעצב את הכללים שבו. ובזה ארווח לן מאי שנא ט"ב נדחה שעוברות ומניקות אינן מתענות בו, משא"כ ט"ב דעלמא שמחויבות להתענות. שאכן גדר ט"ב נדחה גדר שאר תעניות.

ובזאת נוכל לדחות את דברי המהרש"ם אחר המחילה. לעולם ניתן לומר שט"ב נדחה לדעת הב"י הוא בגדר הותרה. ומה שאבי הבן מתענה ואינו משלים תעניתו כאשר הצום דחוי, הוא כיון שט"ב נדחה תלוי ברצון הציבור, וממילא יכול הציבור גם לעצב את הלכות התענית.

אך עדיין מכלל קושייה לא יצאנו - בג' הצומות, שאף הם תלויים ברצון הציבור, מדוע לא נאמרה הלכה זו שאבי הבן מתענה ואינו משלים? אמנם **בביאור הגר"א** (תרפ"ו, ב) כתב שמתענה ואינו משלים, אך **הריטב"א** (סוף תענית) כתב שבעל הברית מתענה ומשלים, וא"כ נפל פיתא בבירא.

1. נפק"מ נוספות בחקירה הנ"ל

לימוד תורה

נפק"מ נוספת לחקירה, בעניין דברים שאסור ללמד בט"ב, האם מותר ללמוד אותם כשחל בשבת. **המג"א** (תקנ"ג) כתב שאסור ללמוד משום דהוי דברים שבצנעא. אך **מהר"ם מרוטנבורג** כתב שמותר, דתשמיש המיטה גופא הוי חומרא יתרה ואין לנו להוסיף עוד חומרא. ונראה שהדבר תלוי בחקירה דידן אם הצום רק נדחה או שהשבת הותרה לגמרי כיום רגיל.

קטן שהגדיל

קטן שהגדיל בעשירי באב ונעשה בר מצווה, האם חייב להתענות? האבני נזר (סימן כו) כתב שהדבר תלוי בחקירה. שהגמ' בחגיגה (ט ע"א) אומרת שחיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני פטור מקרבן ראיה, כיון שלא היה בר חיובא ביום ראשון וממילא פטור גם ביום שני. וה"נ אם נאמר שט"ב שחל להיות בשבת הרי הוא נדחה, כיון שלא היה חייב בו - אינו חייב בתשלומיו. אך אם נאמר שט"ב נעקר לגמרי ליום ראשון, הרי שחייב.

שבוע שחל בו

אם נאמר שט"ב שחל להיות בשבת הוא זמן התענית אלא שדחוויה לו תשלומי התענית, הרי שאסור לכבס מהשבת שלפניה. אך אם נאמר שהתענית נעקרה ליום ראשון, הרי שאין דין שבוע שחל בו (חת"ס או"ח לג).

והשם את הטמורה

גרובה צריך שני עדים, כמבואר בגמרא, ואלו להעיד על אישה שהיא גרובה די בעד אחד?

מבאר **השב שמעתתא** (ש"ז פט"ו):

גרובה או זונה לאו דבר שבערוה הוא וע"א נאמן בה וכמו שאר איסורין הוא, אלא דבן גרובה ובן חלוצה כיון דפסולו בגופו והוא מפסולי כהונה, וכיון דהוא מפסולי קהל כהונה זה הוא דבעי שנים... דלא אמרו ע"א נאמן באיסורין אלא להעיד על דבר שנתהוה במקרה כמו להעיד אשה זו נעשית גרובה או זונה דזה הו"ל כמו נתנסך יינך, אבל להעיד על פסולי קהל בתולדה הן, להעיד ממזר או בן גרובה וחלוצה, דהוא חלל בתולדה ולפסולו מקהל כהונה או קהל ישראל, בזה אין ע"א נאמן...

והנה, בשבוע שעבר הבאנו את חידושו של **החת"ס**, שאף אם כהני זמנינו אינם ודאיים, מ"מ לעניין קרבנות גם חללים כשרים. על כך הקשה **מורנו הרב זלמן נחמיה גולדברג שליט"א** (קובץ מעלין בקודש כרך ז): הרי גם בתרומה הכשירה התורה את החלל, ואעפ"כ אנו רואים שהרמ"א כתב לא לתת תרומה לכהן קטן כי אין ייחוס כהונה, וא"כ בהכרח שהחשש הוא

מעמד הכהנים בזמן הזה (סיום) // הרב דניאל סגרון

בשבוע שעבר הבאנו את דברי **החתם סופר**, שאף שלענין חלה החמירו הרמ"א והמג"א לא לתת לכהן קטן, שמא הכהנים שלנו אינם כהנים, מכל מקום לענין קרבנות שיש דין שגם חלל כשר אין למנוע הקרבנות בגלל חשש זה. אך יש לעיין בגדר עדות על פסולי כהונה מתוך אותה סוגיא.

החת"ס הביא את הגמ' בקידושין (טו ע"ב) שגם חלל כשר בקרבנות, אבל באותה סוגיא נאמר שבן גרובה ובן חלוצה 'פסולו בשנים'. ובטעם הדבר כתב **התוספות רי"ד** על אתר שלפסול כהן זה גדר של דבר שבערוה: "במעיד על אשה שנשבת או שהיא גרובה ורוצה לפוסלה לכהונה הו"ל **דבר שבערוה** וכדמוכח בשמעתין".

אמנם **הרמב"ם** בהלכות סנהדרין (פט"ז ה"ז) כתב:

אין צריך שני עדים אלא בשעת מעשה, אבל האיסור עצמו בע"א יוחזק. כיצד? אמר ע"א... גרובה או זונה אשה זו... ובעל בעדים אחר שהתרה בו הרי זה לוקה.

ומבואר שהרמב"ם לא סובר כמו התוספות רי"ד שעדות זו היא כדבר שבערוה. אך צריך להבין מדוע לפי הרמב"ם להעיד על כהן שהוא בן

שמא הכהנים זרים ולא רק חללים, וממילא לא יסייע לנו חילוקו של החתם סופר!

אלא **שהחזון איש** (אה"ע ב, ז) כתב, שע"א נאמן מן התורה לתרומה, ורק חכמים החמירו להצריך כהנים מיוחסים. ולכן בזמן הזה "אי איתיהב רשות להקריב קרבן פסח אין לבטל בשביל שאין לנו מיוחסים". אך על כך מקשה הגר"נ מביאור הש"ש בדעת הרמב"ם שהבאנו לעיל, שהדין על כהונה הוא דיון על גוף הכהן, ולכן אין עד אחד מועיל בו, ככל דבר שבערוהו. א"כ לדעת הרמב"ם אדם לא נאמן על עצמו לעניין כהונה וצריך עדות של שני עדים!

כמו כן, הוכיח הגר"נ מדברי השו"ע (אה"ע ג, א) שהאומר על עצמו שהוא כהן, הנבעלת לו והיא מפסולי כהונה נעשית ספק חללה. ויש להקשות לדעת החזו"א - הרי אם הוא נאמן על עצמו למה הנבעלת לו אינה ודאי חללה? אלא ודאי שהכהן לא נאמן על עצמו. לכן מסיים הגר"נ, שלדעת הרמב"ם אין להתיר הקרבת קרבנות בזמן הזה על ידי כהנים שאינם מיוחסים.

אמנם גם לדעת הגר"נ לכאורה אין זו סיבה למנוע לחלוטין הקרבת קרבנות, כי אפשר למצוא כהנים מיוחסים שיעידו עליהם שני עדים שהם

כהנים, ויש כהנים שיש להם כתב ייחוס מדורי דורות¹. לכן, אם ימצאו כהנים כאלו מודה הגר"נ לחזון איש שהמעכב היחיד להקרבת קרבן פסח הוא נתינת רשות מהממשלה (שלשם כך צריך שציבור שומרי התורה יהיה מעוניין בכך, ואז ילחץ על נבחריו ללחוץ על הממשלה לאפשר זאת).

אמנם בשאר הקרבנות יש לנו בעיות נוספות, וביניהם שאנו טמאי מתים ועלינו להיטהר באפר פרה אדומה. על האפשרות לחידוש אפר פרה אדומה כיום, נדון אי"ה בזמן אלול הבעל"ט.

¹ מלבד זאת יש לדון שהחזקה של הכהנים בימינו ככהנים היא חזקה אלימית, שסומכין על חזקות מעין אלו אף לדיני נפשות (כמבואר בקידושין פ ע"א). וכן בדיני שבועה באה"ע סימן ו רוב האחרונים לא קיבלו את דעת המהרש"ם והשב"י שכהני ימינו הם ספק ולכן יש להקל בספק שבועה וכיו"ב (וגם הסומכים על דבריהם מצרפים זאת כסניפים ולא כנימוק בלעדי). לכן מסתבר שכל החומרא של הרמ"א היא רק במקום שאין זה מעכב קיום המצווה, בזה לחומרא בעלמא חוששים שמא אינם כהנים. אבל אין לחוש למיעוט - בפרט לביאור הגר"נ שהחשש הוא לזרים, שהוא מצוי עוד פחות מחללים - במקום ביטול מצוות דאורייתא של הקרבת קרבנות. בפרט בכהנים מעדות שיש להם מסורת של כהונה של מאות בשנים. ובפרט לדעת מרן (אה"ע ג, א) שאדם לא נאמן על עצמו שהוא כהן לעניין קריאת התורה ונשיאת כפיים, וממילא הכהנים שעולים לתורה ולדוכן הם בהכרח כהנים שהעידו עליהם.

יודוך רעיוני // מלאכי גוטמן

אמאור שיר ליוס השבת

וּפְדָה מֵאֲסוּנִים | אֶרְחִי (לכתי - בדרך) וְרַבְעִי⁵ (שכבי - בלילה).
בְּיָוִם שְׁבִיעִי (בזמן הגאולה):

רְצֵה בְּמִנוּחָתִי | בְּיָוִם זֶה - יוֹם מְנוּחָה (רצה נא במנוחתינו).
וּבְיָוִם עֲבוּדָתִי | בְּיָמֵי הַמְעֶשֶׂה | הַמַּצֵּא לִי הַרְוּחָה (רווח שאתפרנס ממנו)
כִּי אֶכְיִן⁶ ע"ז זֶה לְשִׁבְתִּי (לשבות בשבת) | מְשַׁאֵת (מנה) וְאֶרְוֶהָ⁷
וּבְזָכוֹת זֶה שָׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה | יְהִי שְׁעִשְׁעִי
בְּיָוִם שְׁבִיעִי (בשבת / בזמן הגאולה):

אֵל עוֹלָם (לעולם/א-ל עולם⁸, ליום) שְׁבָלוֹ | שִׁבְתֵּנוּ
וְנִרְף בְּהַלּוֹ (בהאירו) | שִׁים אֹרֶךְ בְּעַדְנֵינוּ⁹ (תאר לי בזמן הגאולה)
וְאֵל מְשַׁכֵּן שִׁילָה (בית המקדש¹⁰) | תְּשׁוּב תְּעַלְנִי
מִהָרָה עֲנֵנִי | אֹרְחֵי וְיִשְׁעֵינוּ¹¹ (ה' המאיר לי ומושיע אותי)
בְּיָוִם שְׁבִיעִי: (ענני עכשיו בתפילתי בשבת / ענני בכך שתביא את יום הגאולה).

"שְׁבִיעִי בְּחֶרֶת בְּכָל הַמְּנִינִים" - מילים אלו מיוסדות על דברי המדרש (ויק"ר אמור כט, יא):

כל השביעין חביבין לעולם: למען השביעי חביב - שמים, ושמי השמים, ורקיע... וערבות. וכתוב 'סולו לרוכב בערבות ביה שמו'. בארצות שביעית חביבה - ארץ... תבל וכתוב 'והוא ישפוט תבל בצדק'. בדורות שביעי חביב - אדם... חנוך. וכתוב 'ויתהלך חנוך את האלהים'. באבות שביעי חביב - אברהם... משה. וכתוב 'ומשה עלה אל האלהים'. בבנים השביעי חביב - שנאמר 'דוד הוא השביעי... בשנים שביעי חביב - שנאמר 'והשביעית תשמטנה ונטשתה'. בשמיטין שביעי חביב - שנאמר 'וקדשתם את שנת החמשים'. בימים שביעי חביב - שנאמר 'ויברך אלהים את יום השביעי', בחדשים שביעי חביב - שנאמר 'בחדש השביעי באחד לחדש'.

"חִישׁ אֶשֶׁר נִשְׁאֵת לְגִזַּע אֲמוּנִים... בְּיָוִם שְׁבִיעִי" - נראה שהוזכר כאן כיון שגם הגאולה תהיה במספר שבע - באלף השביעי.

⁵ אֶרְחִי וְרַבְעִי זָרִית וְכָל דְרָכֵי הַסְּפִנְתָה (תהלים קלט, ג).
⁶ כִּי גִירַת הַמַּחְבֵּר, וְכַמ"ש: וְהָיָה בְּיָוִם הַשְּׁשִׁי וְהַכִּינוּ אֶת אֶשֶׁר יְבִיאנוּ... (שמות טז, ה).
⁷ וַיִּתְּנוּ לוֹ רֵב טַבְחִים אֶרְחָה וּמִשְׁאֵת וַיִּשְׁלַחֲהוּ (רמיהו מ, ה).
⁸ וַיִּשַׁע אֶשְׁל בְּבָאָר שְׁבַע וַיִּקְרָא שֵׁם בְּשֵׁם ה' אֵל עוֹלָם (בראשית כא, לג).
⁹ מִי יִתְּנֵנִי כִּיְרַחֵי קֶדֶם כִּימֵי אֱלוֹהִים וַיִּשְׁמְרֵנִי: בְּהַלּוֹ נָרוּ עָלַי רֹאשֵׁי לְאוּרוֹ אֲלֶךְ חֲשָׁה: (איוב כט, ג-ב).
¹⁰ וְנִקְטָה מִשְׁכַּן שִׁילָה מִשׁוֹם הַחֲרוּז, אֲךָ אוּלַי רַמַּז לַמ"ש עַד כִּי יָבֵא שִׁילָה" (בראשית מט, י).
¹¹ וְשִׁילָה הוּא מֶלֶךְ הַמַּשִּׁיחַ (עירן רש"י שם וסנהדרין צח ע"ב).
¹² לְדָוִד ה' אֹרְחֵי וְיִשְׁעֵי מִמֵּי אֵירָא ה' מְעוֹז תִּי מִמֵּי אֶפְחָד (תהלים כז, א)

בפרשתינו מוזכר תאריך פטירתו של אהרון הכהן - א' באב. משמת אהרון הסתלקו ענני הכבוד שהגנו על עם ישראל. נראה שמצב זה נשאר בשלושים ימי הבכי על מותו (עירן ר"ה ג ע"א), ורק אח"כ העננים חזרו בזכות משה. ימים אלו הם ימי חודש אב שהוא חודש המוכן לפורענות כמ"ש בהפטרה "בַּחֲדָשָׁה יִמְצְאוּנָה" (ירמיהו ב, כד, ע"פ רש"י). בימים אלו אנו מתפללים שניגאל גאולה שלימה וה' יחזור לפרוש עלינו סוכת שלומו וענני כבודו ויגן עלינו. וכבקשת המשורר "וּפְדָה מֵאֲסוּנִים אֶרְחִי וְרַבְעִי".

שיר זה, כקודמו (י-ה ריבון עלם), התחבר ע"י ר' ישראל גיא. מעניין לראות את החרוזה המיוחדת של שיר זה: בכל בית יש שני חרוזים ובסופו מופיע החרוז השני והחרוז של הפזמון (למשל בית הראשון החרוז בכל בית הוא ית' תה, ובסוף - תה | עי').

השם "ישראל" חתום בראשי הבתים של השיר. הנוסח דלהלן כולל מוגה ע"פ ספרו של המחבר "זמירות ישראל".

פזמון: יוֹדֶךָ רַעֲיוֹנֵי¹ (מחשבות) ה' רַעֲיוֹנֵי (הרועה שלי, הדואג למלא מחסורי) בְּיָוִם (שִׁבְתֵּנוּ קִדְשׁ, יוֹם הַ) שְׁבִיעִי (גירסת המחבר "ביום שביעי" בלבד)

יוֹם אֶשֶׁר בְּלִית | בּוֹ כָּל מְלֹאכְתְּךָ (וַיְכַל אֱלֹהִים... מְלֹאכְתּוֹ אֶשֶׁר עָשָׂה)
ע"י שמירתו אוֹמֵר כִּי שְׂרִית³ (מלכת) | עַל כָּל זִוְלָתְךָ

ובכן אני מודה גם שבמעשים עשית בימי הבריאה | אין לבלותך (אלא אתה חי לעולם ומעשיר מתבלים בימך כמ"ש בגמ' בברכות י ע"א) ע"פ 'אין קדוש כה' כי אין בלתיך - אל תקרי אין בלתיך אלא אין לבלותך...⁴ ע"ש).

לכו לי בְּזֶן אֲמַתְךָ | חִישׁ לְהַרְגִיעִי (מהר לתת לי רוגע ונחת).
בְּיָוִם שְׁבִיעִי (בזמן הגאולה באלף השביעי שהוא יום שכולו שבת. סנהדרין צז ע"א):

שְׁבִיעִי בְּחֶרֶת | בְּכָל הַמְּנִינִים (בכל דבר בחרת את השביעי ממנו -)

וְאוֹתוֹ קִדְשְׁתָּ | בְּשָׁבוּעוֹת וְשָׁנִים (המספר שבע התקדש בשבועות - בכל שבוע ימים התקדשה השבת, וכן בשבועות שנים התקדש היובל, ובשנים - השנה השביעית התקדשה לשמיטה)

חִישׁ (מהר) את אֶשֶׁר נִשְׁאֵת יָדךָ וְנִשְׁבַּעְתָּ | לְגִזַּע אֲמוּנִים (לגזע מאמינים - עם ישראל) שתגאל אותם ולא תפגע בהם יותר כמ"ש "כִּי מִי נָח זֹאת לִי אֶשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מְעַבֵּר מִי נָח עוֹד עַל הָאָרֶץ כֹּן נִשְׁבַּעְתִּי מְקַצֵּי עֲלֵידוֹ וּמוֹעֵר בְּךָ" (ישעיהו נד, ט) -

¹ אַהֲךָ דְנִיגַל שְׂגִי רַעֲיוֹנֵי יְבִהְלֵנִי וְזִינִי יִשְׁתַּנּוּן עָלַי וּמִלְתָּא בְּלָבִי נְטַרְתָּ (דניאל ז, כח).

² מִמְזוֹר לְדָוִד ה' רַעֲיוֹנֵי לֹא אֶחָסֵר (תהלים כג, א).

³ כִּי שְׂרִית עִם אֱלֹהִים וְעִם אֲנָשִׁים וְתִגְדַּל (בראשית לב, כט).

⁴ וְכִן כְּתוּב "לְפָנַי עִם אֱלֹהִים יְסַדְתָּ וּמַעֲשֵׂה יְדִידֶיךָ שְׁמַיִם: הַמָּה יֹאבְדוּ וְאַתָּה תַעֲמֹד וְכָלם כְּפָגַד יִבְלוּ כְּפֹלֵב תַּחֲלִיפֵם וְיַחֲלַפּוּ: וְאַתָּה הוּא וְשִׁנוּתֶיךָ לֹא יִתְמוּ:" (תהלים קב, כו-כח). ובישעיה (סה, כב) כְּתוּב שִׁגְמוֹת יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ בְּמַדְרַגָּה דוּמָה "וּמַעֲשֵׂה יְדִידֶיךָ יִבְלוּ כְּחִיכִי".

התועלת הגדולה ברשימה זו היא התמציתיות שלה - **רשימה קצרה** ואז יש סיכוי ש'יקראו ברשימה ההיא'...

ראו איך בנקל אפשר לדלות מן ה'באר', בלשונו הפשוטה והמובנת לכל, את התשובה לשאלתנו הנ"ל. ובשורה אחת: למען **יקראו ויזכרו** בחסדו וגבורתו, **ויעשו** רצונו באהבה, גם בזמנים **עתידיים** שמועדים לשכחה...

בהשראת הבאר יצחק, ראיתי לנכון לתמצת את המאמרים שזיכני ה' לכתוב במסגרת המדור 'פשוטו של מדרש' בבחינת 'אלה מסעי'. למען תהיה הרשימה קצרה, שאוכל אני וכל מי שירצה, להיזכר על ידה ביסודות החשובים שלמדנו מרביתנו (ורובם מפי בעל 'הכתב והקבלה').

נשא - גם דרש הרחוק מפשוטו, אין ביכלתו ובכוונתו לעקור את המקרא מפשוטו. עלינו מוטל לפרש את המקרא בדרך הפשט, אך שלא יסתור את הדרש. במילים אחרות: בבוואך לבאר אין הקבלה לא עוקרת את הכתב, עליך לפרש הכתב ע"פ הקבלה (מאמר 'חקת' מקביל למאמר זה).

בהעלותך - חשיפת זהויות שאינן מפורשות בתורה שבכתב מתוך דקדוק ייתורי המקראות (ע"פ הנצי"ב).

שלח - דרשות חז"ל נטועות בעומק כללי לשון הקודש.

קרח - דרשות הקרובות לפשט, בעיקר בנוגע לדרכו של רש"י בפירושו.

חקת - הרשות הנתונה לנו לפרש את המקרא לפי פשוטו גם אחרי שחז"ל דרשוהו באופן אחר, אפילו אם הפשט המחודש נוטה מעט מן הדרש - ובלבד שלא יסתרנו. (יסוד שהוציא הכתב והקבלה מדברי התוס' שבכל הדורות היו לתמיהה).

בלק - דרך חז"ל במדרשי אגדה ב'השחרת דמויות' (ע"פ התורה תמימה).

פינחס - שאין כוונת חז"ל לעקם עלינו את המקראות כי אם ליישבם על מכונם כראוי (יתרון ביאורו של ר' מאיר לייבוש בן יחיאל מיכל, מביאורו של רבינו שמואל בן מאיר, לדברי חז"ל 'מקראות שלא כסדרן כתיב').

מטות - שכלול הבנת פשוטו של מדרש עם התקדמות הדורות (דומה מבחינה זו למאמר פינחס).

מסעי - חשיבות ההבנה מה הוסיף המשל שבדרש לביאור פשוטו של מקרא (ע"פ הבאר יצחק).

כבר חודשיים, מאז פתח המדור, שאני מנסה להשחיל איזה מילת תודה וכד' אבל ב"ה המאמרים התארכו ולא נותר בהם מקום חשוב לעניין חשוב כזה. ברצוני להודיע חסדיו של מקום אשר לא עזב חסדו מאיתי, ורק בס"ד הצלחתי למצוא מדי שבוע דברים יסודיים ולבארם בכתב.

תודתי גם שלוחה לשליחיו הנאמנים, האחים החביבים, חברי לשיעור ר' איתיאל ור' בנימי סופר, שראו בי הכתובת למילוי משימת הקודש של כתיבת מדור נפלא זה, על ידו נחשפתי לעולם ומלואו. אך לזכותם יזקפו המאמרים שנצברו אט אט תחת ידי.

זו לא הקדמה לספר ובכל זאת א"א בלא להזכיר תודה ולהכיר טובה לאשתי, שסייעה בעדי כדרכה בקודש, ואף מנניה על קהל הקוראים...

באירת סוף זמן קיץ, אם יורשה לי 'לדרוש' את הפסוק "ויאיר בן מנשה הלך" - וכי מנשה הוא? והלא משה הוא! (ע"פ ב"ב קט:), יאיר משה אטינגר, שבאורו האיר לי תורת משה והיה לי לחברותא, וליתר דיוק - לחבר. בהדלקת נרות חנוכה כשכולם בחדרים, בשמירות משותפות, בהפסקות חשמל, בימי שישי, בשבתות ובמוצאי שבתות, תמיד דרבן אותי ללמוד ולהתעלות בתורה. בטוחני שבאורו הגדול יאיר על כל סובביו, ובכל אשר יפנה חפץ ה' בידו יצלח!

ויסעו מ... ויחנו ב... ויסעו מ... ויחנו ב... ויסעו מ... ויאנחו בני ישראל מן האריכות הגדולה ופירוט היתר, ותכבד הקריאה על האנשים, וכמעט שכבר יכולים לחוות על בשרם את קושי ההליכה וטלטלות הדרך 'כאילו הוא יצא ממצרים'... הטיב הרמב"ם להביא הרגשה זו לידי ביטוי, בכתבו במורה הנבוכים (חלק ג פרק א): "סדר זכר המסעות, יראה מפשוטו של ענין שזכר מה שאין תועלת בו כלל". אפילו רש"י חרג ממנהגו להתחיל מהתירוף, ופירש בתחילת הפרשה את הקושיא - "למה (=לשם מה) נכתבו המסעות הללו?"

ושני תירוצים הביא, והדברים מפורסמים מאוד ואעפ"כ אשתדל לחדש בה מילתא. וז"ל בתירוץיו:

"להודיע חסדיו של מקום, שאעפ"י שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר, לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה". ומחשב חישובים ע"פ לשון הפסוקים ומגיע למסקנה: "נמצא שכל שמנה ושלשים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות. זה מיסודו של רבי משה הדרשן".

"ורבי תנחומא דרש בו דרשה אחרת: משל למלך שהיה בנו חולה, והוליכו למקום רחוק לרפאותו. כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות. אמר לו כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך וכו'". עד כאן לשון רש"י שאף לא סיים לצטט את כל לשונו של התנחומא.

אני משוכנע שאין מי שלא ראה פעם את הרש"י הזה, או שלא שמע את התנחומא הנ"ל. ואעפ"כ, במחילת כבוד תורתך קורא יקר, ומבלי לגרום לך חוסר נעימות חלילה, אם אבקשך להשיב לשאלה: 'למה נכתבו מסעות הללו ע"פ התנחומא?' התוכל לנסח מטרה ברורה **בלשונך**...

הרי בשלמא לר"מ הדרשן, כתב רש"י בפירוש - "להודיע חסדיו של מקום". אלא לתנחומא, מאי איכא למימר? וישא משלו ויאמר, אך מה תועלת במשלו לענות על קושייתנו? ומהו פשוטו של מדרש?

ישנו פרשן, מאוחר יחסית, שטרח לפרש את פירוש רש"י אך לא נתפרסם חיבורו בבתי המדרשות. לאחרונה גברה המודעות אליו ואל איכות וייחודיות פירושו, ואף במאמר זה נלך בדרכו בביאור דברי התנחומא הסתומים שהובאו בקיצור ברש"י. הפירוש נקרא 'באר יצחק' לרבי יצחק הורוויץ, וכך כתב בריש פרשתנו:

מה טוב הדרש של רבי תנחומא ע"ה. שלפי שהוציאם הקב"ה ממצרים להנחילם ארץ חמדה ... והקורות שעברו עליהם הם בהפלגה - הפלגת הצער והעונש והפלגת חסד. לזה בא כאן בפרשה שלפנינו **רשימה קצרה** מהמסעות במספר ארבעים שנה שנדו במדבר, למען בבואם לארצם במנוחה תחת שדות וכרמים **יקראו ברשימה ההיא**. ובכל מסע ומסע שיקראו, יעלה על זכרונם מה המוצאות אותם במקום זה. וישימו על לב חסדי המקום, וגם היסורין שסבלו... **למען יעשו רק צדק וטוב** לבלתי יחטאו ... **למען בעלותם על לב כל זה** יתענגו על מנוחתם כבוד, ויתעוררו אל האושר האמיתי אהבת השי"ת ויראתו. זו כוונת הדרש ומבואר.

לפי ר"מ הדרשן, המטרה מצומצמת יחסית - 'להודיע' את 'החסד שבדין' של אותה גזירה נקודתית בהיסטוריה - נודדי המדבר 40 שנה. לעומתו, התנחומא מדבר על מטרה רחבה הרבה יותר, **ומעשית**. גם הבאר יצחק הזכיר בדבריו שע"י רשימת המסעות בני"י "ישימו על לב חסדי המקום", אבל זה תכלית העניין. המטרה היא **למען יעשו** רק צדק וטוב, לבלתי יחטאו".

הרשימה הזאת היא רק ראשי פרקים. על האדם מוטלת המשימה להיעזר בה כדי להיזכר ש: כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן היה חסד מופלג ושם עונש מופלג, והשילוב הזה של זיכרון החסדים והדינים גם יחד, הוא אמור להביא את היהודי לעשות את רצון ה' מתוך אהבה ויראה.

האתגר הגדול הוא בשעה שישראל יושבים איש תחת גפנו ותאנתו, ועלולים להגיע ל'רם לבבך ושכחת'. גם לזמנים כאלה הקב"ה דאג.

החל מזמן אלול הבעל"ט יתווסף אי"ה מדור חדש בעלון. מטרת המדור היא לתת במה וביטוי לכח היצירה המתחדשת של לומדי בית מדרשנו. כל אשר נדבה רוחו אותו ומוצא בקרבו כשרון לכתיבה יצירתית - מוזמן לשתף את כלל הציבור בטעימה מפירותיו המתוקים. יצירה (לגבי של מדור זה) יכולה להיות שיר, סיפור וכיוצא בזה (לאפוקי ציור, למשל). היצירה צריכה להיות פרי עטו של הכותב, כתובה בלשון רהוטה, ובעלת תוכן פנימי משמעותי. כטעימה ראשונה ממדור זה, הרי לפנינו שלושה טורים בענייני דיומא, פרי עטם של תלמידים שאינם חפצים בעילוי שמם.

ציוני! דורש הן לה?? / הן השוכח

וכך שִׁכְּנוּ לִישָׁן
פְּסִינֵי רֵאשֵׁנו,
וְאִיִּה מְרוֹם מְרֵאשׁוֹן
מְקוֹם מְקַדְשֵׁנו?
הַלּוֹי לְבוּ בְּמִזְרַח
וְהוּא בְּסוֹף מְעָרְב,
וְאִנִּי הָרִי בְּהַ אֶרֶץ
וְאִךְ לְפִי לֹא נִצְרַב?

הַן הַר הַבַּיִת, בְּיַדְנוּ, חֶרֶב
עַתָּה יִהְיֶה בּוֹ שׁוֹעֲלֵי עֶרֶב.
מְקוֹם אֲשֶׁר זָר אֵלָיו לֹא קָרַב
עָלָיו עוֹד יִרְמַשׁ נַחֵשׁ וְעִקְרַב.
וְכָל מִצְרַע, בְּעַל יִלְפַת וְגֶרֶב
עָלִינוּ יִשְׁחַק, יִשִּׁישׁ אֵלָי קָרַב.
וְרִשְׁעֵי מְרִשְׁעֵי יִצְוֹן מִמְּאָרֶב
וְיָפֶה וְיִפְגַּע, וּבִזְאוֹת יִתְרַבְּרַב.
שׁוֹבָה שְׁבוֹתֵנוּ אָבִינוּ, כִּי רַב
שָׁבַעְנוּ בּוֹ עִם יָגוֹן מְעָרֶב.
וְכִפְנוּ לְשִׁמְעַי רַק דְּבָרֶיךָ, הָרַב
עוֹלָתְךָ מִהֲרָה בְּבִיתְךָ אֶן תִּקְרַב.

נִצְרַנוּ בְּאִישׁוֹן
וּבְרִצְוֹן קֶבֶל אֲשֵׁנו,
וּכְמוֹ בְּנַחַל קִישׁוֹן
יֵאבְדוּ דוֹרֵשֵׁי נַפְשֵׁנו.
וְעֵרְנוּ בְּשִׁמְשׁ תְּנַרְח
לֹא יִפְנֶה שָׂרֵב,
תּוֹרַתְךָ אֶן תִּפְרַח
קִדְשָׁה אֶךְ תִּרַב.

מתי נבנה הבית?

הַעִיִן צוֹפֶה, מְבִיטָה מִרְחוֹק
דְּמַעַתָּה זוֹלַגַת לְבָלֵי חוֹק
הַזְמַן חוֹלֵף וּמֵיִגַע
וּרְקַ כּוּמְשִׁיכִים לְחַתְּגַעְגַע
הַמִּזְעַע כְּמַעַט מוֹכֵן
הִיסוּדוֹת קוֹרְאִים: בּוֹאוּ לְכֹאן
עַד מָתִי יִגְדַל שְׁמִיר וְשִׁית?
מָתִי עָלִינוּ תִּיבְנוּ חֲבִית?

דְּבָרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַיִם
נִרְצָה עוֹנוּהָ, לְקַחְחָ כְּפָלַיִם.
קְרָאוּ בְּעֵרִים, הִיכּוֹנוּ לְעֹלוֹת
בּוֹאוּ לְבִנוֹת בְּאַבְנִים וְחוֹלוֹת

לֹא, לֹא, לֹא
יֹוֹתֵר לֹא תִבְכִי עוֹד
זֶה הַזְמַן לְחַתְּגַעַר וּלְיַעֲוֹד,
נִגְבִי דְּמַעוֹתֶיךָ מִן הַלְּחִיִּים
וּשְׁפִכֵי לֵיבְךָ תִּפְלִיחַ בִּירוּשָׁלַיִם
אֵת הַמְּקוֹדֵשׁ עוֹד נִבְנָה
וְעוֹלָם חֲדָשׁ יִבְנָה
כֵּן, כְּשֵׁנִבְנָה...

עַל מְרוֹם הָרִים מִתְגַּשֵּׁם חֲזִיוֹן
בְּלֵב יְרוּשָׁלַיִם עִיר צִיוֹן
לִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מִטָּה אֲנִי שָׁב
אֵל בֵּיתִי חוֹזֵר אֲנִי עִכְשִׁיו
עוֹרֵי לְבָשִׁי עוֹזֵךְ וּגְבוֹרַתְךָ
קוֹמֵי לְבָשִׁי בְּגָדֵי תִפְאֶרֶתְךָ
לְבֵרִית עוֹלָם יִכְנִסְךָ אֱלֹהֶיךָ
וּכְמִשׁוֹשׁ חֲתָן יִשִּׁישׁ ה' עֲלֶיךָ

רְסִיסֵי חֶכֶם יִחַד יִתְחַבְּרוּ
זְכוֹסוֹת חֲדָשִׁים לֹא יִשְׁבְּרוּ,
חֲטִיחַ שְׁבִבְתִּים יִצְבַּע בְּצַבַּע
בְּקִירוֹת הַלֵּב יִיחַקֵק בְּקַבַּע

יָד יִמִּין תִּשׁוּב לְנֵגֵן
וְחֲלָשׁוֹן תִּזְמַר בְּשִׁיר נֵגֵן
יְרוּשָׁלַיִם תִּזְכֵּר לְעַד
וּלְעוֹלָם לֹא תִשָּׁב לְבָד

[לֹא, לֹא, לֹא...]

שִׁיר יוֹשֵׁר בְּיוֹם הַהוּא בְּאַרְץ יְהוּדָה
הַעַם הַנוֹשֵׁעַ יֹאמֵר בְּחֵלֶל וְתוֹדָה,
בְּחִצּוֹצְרוֹת יִרְעוּ: פִּתְחוּ שַׁעֲרִים
גּוֹי צָדִיק עוֹלָה לְאֵהר הַחֲרִים,
אֵל בֵּית ה' - בֵּית עוֹלָמִים
הַלּוֹךְ יִלְכוּ עַמִּים וְלֹאֻמִּים.

משנכנס אב

מִשְׁנִכְנַס אָב
מְמַעֲמִין
בְּשִׁמְחָה
בְּתוֹךְ כָּל הַעֲצָב
כִּי הַמְּתָאֵבֵל
עַל יְרוּשָׁלַיִם
רוֹאֶה בְּשִׁמְחָתָהּ

מִשְׁנִכְנַס
אָב
מְמַעֲמִין בְּשִׁמְחָה
וּמְרַבִּין בְּתִפְלָה
לְפָנָיו
שְׂחִישׁ לְנֶאֱל
אֵת בְּנָיו

מִי שְׁנִכְנַס
אָב
מְמַעֲמִין בְּשִׁמְחָה
שְׁלוֹ
מוֹדִיעִין לוֹ
שְׁלֹא שָׁרְרָה הִיא
אֶלָּא עֲבָדוֹת

מִשְׁנִכְנַס אָב
מְמַעֲמִין בְּשִׁמְחָה
וּמְנַסִּין לְהַשְׁתַּפֵּר
בְּכָל הַיָּתֵר

אֶן
לְכִסּוֹף
תִּרְבֶּה הַשְּׂמֵחָה
בְּאוֹתוֹ אָב
הַשֵּׁם עֲצָמוֹ עֶבֶד
וּבְכֹאֲבֵינוּ שְׁבִשְׂמִים
הַשֵּׁם נִפְשָׁנוּ בְּחַיִּים

אֶן
נִרְאֶה בְּשִׁמְחָת
יְרוּשָׁלַיִם

